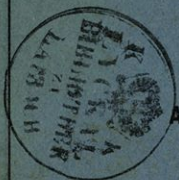

III
L 34067
c. 113

Abecednik

za slovenske ljudske šole.

Sestavila

A. Razinger in A. Žumer

ljudska učiteljca.

Sedmi pregledani natis.

Cena vezani knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

Natisnila in založila Kleinmayr & Bamberg.

1890.

34067, III, L, c,

Abecednik

za slovenske ljudske šole.

Sestavila

A. Razinger in A. Žumer

ljudska učitelja.

Sedmi pregledani natis.

Cena vezani knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

Tiskala in založila Kleinmayr & Bamberg.

1890.

Inv. M. 030019198

Predgovor.

Namèn izdaji tega abecednika je, da bi se kolikor môči zadostilo terjatvam novega učnega reda za slovenske ljudske šole gledé obsega, tvarine in oblike. Prirejen je, kakor prejšnji slovenski abecednik, le za prvo šolsko leto.

Oblike pisanim črkam so po Fr. Kurandovih predpisih, ki jih je izdala c. kr. zaloga šolskih knjig.

Sedma ta izdaja je pregledana in natisnena po odobreni izdaji. Malim črkam so dodane podobice, katere so tudi na stenskih tablah.

Spisatelj.

I, U

I, U, U, I, I, U.

M

M, M, M, M.

M, M, M, M.

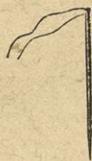
M

M, M, M.

M, M, M, M.

O

O, O, O, O.

i,

u

i, u, u, i, i, u.

n

ni, nu, nu, in, un,
u-ni ni, i, n, u.

m

mi, mu, im, um,
mi in u-ni, u-mi, ni.

o

on, no, o-ni, mi,

O=NO, U=NO, MI

IN O=MI, ON MI.

U

an, na, ma=ma

i=ma, nu=ma u=

ma, i=ma um.

V

vi, vi=no, va=ma,

no=vo, no=vi, no=

vo vi=no, no=vi=

na, o=na, vi.

o-no, u-no, mi in o-
ni, on ni, on in o-ni.

a

an, na, ma-ma
i-ma, ni-ma u-ma, i-
ma um, on in o-na,
na-ma.

v

vi, vi-no, va-ma,
no-vo, no-vi, no-vo
vi-no, no-vi-na, o-na,
vi, ni-ma-mo vi-na,
on i-ma.

R

ra=ma, ra=na,

u=ra, na=ra=va

o=ma=ra, mi=ri.

E

en, e=na, e=no,

ne, u=ne, me,

i=me, re=va re.

C

ce, ce=na, re=ci,

ra=ca, v ro=ci

i=ma mu=co.

r

ra-ma, ra-na u-ra, na-
ra-va, o-ma-ra, mi-ri, na
ra-mi.

e

en, e-na, e-no, ne, u-ne,
me, i-me, re-va ve, ve-ra,
ve-mo.

a, e, i, o, u.

c

ce, ce-na, re-ci, ra-ca,
v ro-ci i-ma mu-co, re-ci-
va mu, ov-ca.

ce

ce, o=ce, ci, o=ci,
ca, mo=ca, o=na
no=ce, on me=ce.

zi

zi, zi=ma, zo, zo=za,
za, mi=za, vi, vo=zo=
vi, ni za me.

ze

ze, ze=na, za, ro=za,
zi, zi=ma, ve=za,
ze=na ve=ze.

Č

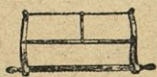
če, o-če, či, o-či, ča, mo-ča.

— o-na no-če, on me-če, u-či me,
o-če me u-če, ni-ma mo-či.

Z

zi, zi-ma, zo, zo-ra, za. — na
vo-zu vo-zi-mo re-či, mo-ča za-
mo-či, za-vo-ra, na-ma-za-na mi-za.

Ž

že, že-na, ža, ro-ža, ži, ži-ma.
— že-na že-ne ži-vi-no, ži-vi-ne
ne mu-či-mo, na mi-zi re-že-mo,
za zi-mo ni-ma ži-ve-ža.

S

se, si, so, sa, su.
 se=no, si=no=vi,
 so=va, sa=ma, su=
 ce se, no=vi=mo
 se=no, u=ci se!

S

se, si, sa, so, su.
 si=va, su=sa,
 su=mi, na=se mi
 va=se, o su=si
 ne va=se, ve=za.

S

si, su, so, sa, se.

ro-si, na no-su, me-so, o-sa,
ra-se. — o-ni so sa-mi, i-ma-mo
me-sa in si-ra, ce-sa-ri-ca, mu-
ca se u-mi-va, ni ro-se, ne ra-
se, on se-če se-no, on že-ne ži-
vi-no.

Š

ša, še, ši, šo, šu.

ma-ša, na-še, ši-va, šu-mi. —
ma-ša mi-ne, ne ši-va, še ni-ma
ča-sa, no-si in su-ši, mi-ši so v
ve-ži, na vi-ša-vi šu-mi, v ro-
ci no-si ži-mo, če-mu i-ma-mo
no-že?

t

ti, ta, to, tu, te.

ti-ca, ta-re, to-că,

tu, te-ta, ta-ri-ca.

d

da, do, de, di, du.

da-ni-se, do-ma,

de-te, di-si, du-ri.

t

ti, to, ta, te, tu.

ma-ti, ži-to, te-ta, o-ta-va. —
te-ta mo-ta ni-ti, to-ča ta-re ži-to,
ti-či-ce so si-te. — za ži-mo vo-
zi-mo šo-to, ti-ca no-si ži-mo, ži-
to ra-se in zo-ri, te-ža-va mi-ne,
ne to-ži.

d

od, ud, ad, ed, id.

vo-da, de-te, di-ša-va, do-zo-
re-ti, do-ži-ve-ti, du-ša, ud. — vo-
da de-re, na-ša do-mo-vi-na, de-te
se ra-do va-di, od do-ma i-de-mo.
— te-ta mi da vo-de, vi-di-mo
so-se-da, ru-do vo-zi, de-da i-ma-
mo ra-di.

le, li, lo, la, lu.

le-to, li-ce, lo-vi-ti,

sò-la, lu-za, de-lo.

bo, bi, ba, be, bu.

bo-sa, bi-ti, ri-ba,

be-se-da, bu-ia.

1

li, la, lo, lu, le, ul, al, il.

li-sa, de-že-la, de-lo, lu-na, le-sa, le-vi-ca, se-lo, a-li. — li-si-ca lo-vi ži-va-li, na-ša de-že-la, mi-la do-mo-vi-na, si-la ni mi-la, ze-le-na do-li-na, že-na so-li me-so, ne la-ži!

b

ba, be, bi, bo, bu, ib, ub, ab, ob.

so-ba, ne-be-sa, o-bu-va-lo, va-bi. — o-ba zo-ba, ža-ba bi-va v lu-ži, ni bo-ba, ze-be me, ob ro-bu so de-be-le bu-če; — v šo-li be-re-mo, ra-bi-mo be-ri-lo, re-va ne-se bu-ta-ro, be-ra-či-ca be-ra-či.

h

hi, hu, ho, ha, he.

hi-sa, hu-do, ho-

ce, mu-ha, oh!

k

ki, ko, ka, ke, ku.

ki-ta, ko-lo, ka-ca,

ro-ke, ku-ra, uk.

h

ho, ha, hu, hi, he, ah, oh, eh, uh.
 ti-ho, ve-ha, le-nu-hi, oh! — ti-ho
 ho-di! ne hi-ti-mo, vo-ha-mo in
 di-ha-mo, re-va bo-le-ha in hi-ra.
 — v hi-ši so mu-he, no-si su-ho
 ro-bo, o-na na-bi-ra ma-hu, ob hu-
 di u-ri hi-ti-mo do-mov, ne bo-di-te
 hu-di!

k

ku, ke, ka, ko, ki, uk, ak, ok,
 ek, ik.

ku-ka-vi-ca, o-ko, ka-ša, ki-ta,
 uk. — ku-ka-vi-ca ku-ka, ka-ko
 ku-ka? ku-ku! — ku-ra ko-ko-da-
 ka. — o-re-hi so su-hi, s ko-so
 ko-si-mo o-ta-vo, ne ka-li vo-de!
 o-na ku-ha ka-šo.

pu

pa, po, pi, pu, pe.

pa-sa, po-do-la,

pi-ka, pu-ra, pe-ta.

ju

ja, je, ji, jo, ju.

ja-ma, je-ra, ju-ha,

ne je-zi-se! me-ja.

p

pa, pe, pu, po, pi, up, op, ip.
 re-pa, pe-ro, le-po-ta, ka-pi-ca. —
 sa-pa pi-še, pu-li pe-so in re-po,
 pe-ri-ca pe-re, v pe-či pe-če-mo
 po-ti-ce. — ku-pi pe-ro! po-to-ki
 so ma-li, ku-pi-mo o-re-he! po
 no-či po-či-va-mo.

j

ji, ju, jo, ja, je, aj, oj, ij, ej.
 ju-na-ci, vi-jo-li-ca, je-ze-ro, oj! —
 če-be-le ro-ji-jo, je-le-ni so bo-je-či,
 je-se-ni se-je-mo, vo-ja-ci se bo-ju-
 je-jo, ko-va-či ku-je-jo. — o-ra-či
 or-je-jo, je-re-bi-ca po-je, ma-ti ku-
 ha-jo ka-vo.

g

go, ga, gi, gu, ge.

go-ra, ga-si-ti, gi-

ba-ti, gu-ba, ig-la.

f

fi, fa, fu, fo, fe.

fi-ga, fa-ra, fu-vi-

na, je-mo fi-ge.

g

ga, go, gu, ge, gi, og, ag, ig,
ug, eg.

no-ga, no-ge, ja-go-da, go-ba,
gu-ba. — go-ba go-ri, go-ve-do
go-ni-mo na go-ro, če-ga-ve so
go-si? go-vo-ri! — ne ža-li u-bo-
ze-ga! z ro-ka-mi de-la-mo, z no-
ga-mi ho-di-mo, vo-da ga-si že-jo,
ku-ha-mo go-be, ko-ze ho-di-jo na
go-ro.

f

fa, fi, fu, fo, fe, if, uf, of.

fa-ra, fi-ga, fu-ži-na. — fu-ži-na
je na vo-di, fi-ge ra-di je-mo,
fa-ra je ve-li-ka, v fa-ri so fa-
ra-ni. — go-ra je go-la, be-re-mo
in ka-že-mo.

le-vi, lev, bo-bi, bob,

re-pi, rep, ga-di, gad,

ko-ti, kot; ra-ki, rak; me-hi, meh. —
 pav i-ma lep rep. — lev je hud. — dob je
 vi-sok. — top je na-bit. — lok je na-pet.
 — gad je siv. — mah je suh. — če-mu je
 meh?

pe-či, peč, go-si, gos,

ko-si, kos, ve-zi, vez,

no-ži, nož. — de-ček je pol-nih lic. —
 red je le-pa reč. — kos je tič. — vo-da
 te-če čez jez. — na do-bu so šiš-ke. — miš
 i-ma nag rep. — mož i-ma nož.

bo-ji, boj, ve-mo, vem,
 ži-va-li, ži-val, je-le-ni.

je-len; pu-ra-ni, pu-ran. — vol nam
 da-je loj. — sin, i-mej o-če-ta in ma-ter
 rad! — jed je bož-ji dar. — sem v šo-li.
 — šel bom sam do-mov.

sr-ve (se-rice), sr-na, sr-
 no, tr-te, dr-ži, va-va.

pes lo-vi sr-no. — dr-ži jo za no-go.
 — na vr-tu so tr-te. — zr-no je tr-do. —
 sr-pi so že-lez-ni. — kr-ti so čr-ni. — pr-ti
 so be-li.

lj: ljub, lju-be-zen, ljud-je, me-tulj, molj,
ze-lje, olj-ka.

nj: nji, nji-va, konj, o-genj, pi-sa-nje,
nje-na.

bl: blag, bla-go, bla-zi-na, bli-zo, bled.

br: bra-da, bra-na, bre-me, bre-za, bri-
nje, bri-ti, bri-sa-ča, brus, brat.

pl: pla-ni-na, pla-ča, ple-če, ple-me, plug,
plot, plju-ča.

pr: pra-prot, pri-ča, pre-di-vo, prag, prah,
proč.

dl: dla-ka, dle-to, dlan.

dr: dre-vo, dre-ma-ti, dro-biž, dru-god,
drag.

tl: tla, tla-ka, tle-ti, tlak.

tr: tra-va, tra-ta, tru-ma, tri, trak, trop,
trud.

st: ste-na, star, past, vest, me-sto, čast.

str: stre-ha, stru-na, stra-ža, stran, strop,
strije.

sl: sli-va, slu-ga, mas-lo, ves-lo, sluh.

sv: svi-la, svi-nja, sve-ti-nja, svi-tek, svoj.

sr: sra-ka, sraj-ca, sre-da, sre-nja, ne-sre-ča.

sp: spa-nje, spi-sa-ti, spo-daj, spo-min.

spl: sples-ti, sples-ni-ti, sploh.

sk: ska-la, ska-ka-ti, skok, skr-be-ti.

skl: skle-da, sklo-ni-ti, sklon, sklep.

št: šte-ti, šte-vi-lo, šti-ri, štor, po-šten.

šč: šču-ka, kleš-če, šče-ti-na.

šk: žkar-je, škr-ba, ško-da.

zl: zla-to, zlo-ži-ti, zli-ja-ti, zlog, zlat.

zb: zbi-ra-ti, zba-ti se, zbor.

zd: zdi-ho-va-ti, zdaj, zdih-ljaj.

zdr: zdra-vi-lo, zdru-ži-ti, zdrav-je, zdrs-ni-ti.

zr: zre-za-ti, zra-ven, zrak, zrel.

zv: zvon, zve-li-čar, zve-ri-na, zvo-ni-ti.

žl: žli-ca, žleb, žlič-njak.

žr: žre-ti, žre-be.

gl: gla-va, glo-bok, glo-da-ti, gluh, glas.

gr: gri-va, gre-di-ca, grad, grah, grom,
grozd.

hr: hra-na, hrast, hren, hrib, hrup, hrošč.

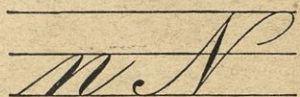
kl: kla-di-vo, kla-ja, klo-buk, klas, klet,
klic, klop.

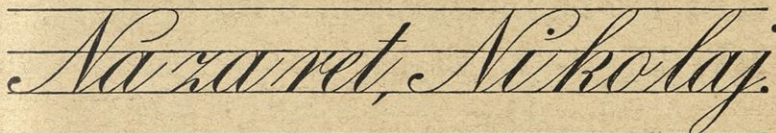
klj: klju-ka, ključ, kljun.

kr: kri, kra-va, kro-jač, kre-da, kro-kar,
kro-na, kruh, kralj, kres, križ, kriv,
krop, kro-pi-ti.

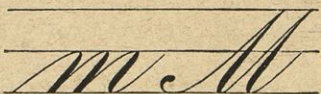
kv: kva-ri-ti, kvas, kviš-ko.

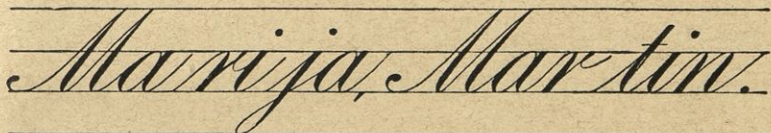

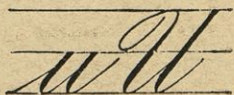

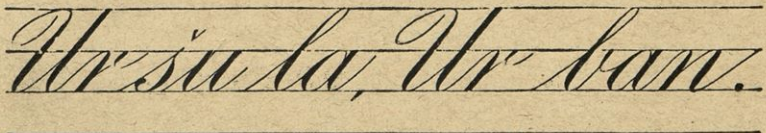
Na za ret je me sto. Ni ko laj je bil škof.
Na va da je že lez na sraj ca.

Ma ti kli če jo: Ma ti ja! Mar ko, le po se
ve di! Mar tin ček je ne dolž na ži va li ca.

Urh je priden učenec. Učitelja imamo radi. Ubojajmo ga! Uršula pleče.

v V **v V**

Valentin, Viktor.

Veronika, Valburga, Vid, Vič. — V mestu živi veliko ljudij. Viktor in Valentin sta naša součenca.

z Z ž Ž **zZ-žŽ**

Zagreb, Zeleniki.

Zla to ust, Za log, Žabnica. — Živali so naše do brotnice. Zgo daj vsta jaj! Zemlja je velika.

Olga, Oger sko, Og lej. — Olga je red na.
O pravem času hodi v šolo. Oče jo lju-
bijo. Na Ogerskem bi vajo Ogri.

A dam, An ton, A me ri ka. — A fri ka
je del sve ta. Av stri ja je mo goč no ce sar-
stvo. A ma li ja lju bi se stro A no.

c C c C **c C - č Č**

Cecilija, Laharija.

Ciril, Celje, Celovec, Čehi. — Človeška pomlad cvete le jedenkrat. Čas hitro beži. Cecilija, ne trati časa!

e E **e E**

Elizabeta, Emil.

Eva, Evgen, Egidij, Evropa. — Eva je bila Adamova žena. Emil in Elizabeta sta bratranca. Evropa, Azija, Afrika, Amerika in Avstralija so deli sveta.

g G g G

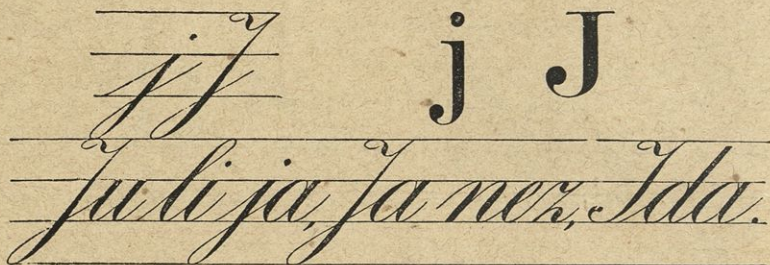
Gregor, Gizele.

Gustav, Gabrijel, Evstahij. — Golobček je čedna živalica. Glej njegove snažne nožice! Gorica je mesto. Na Gorenjskem so visoke gore.

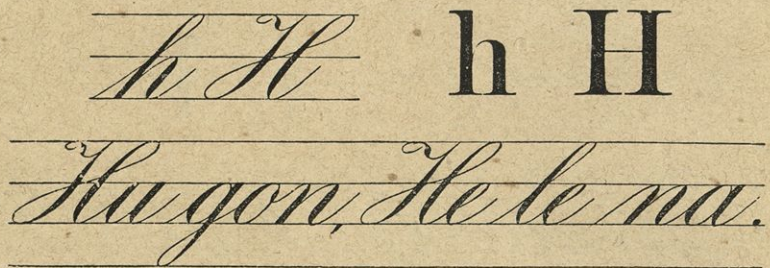
i I i I

Ignacij, Ivana.

Ida, Izidor, Izak, Idrija. — Imamo skrbne stariše. Imenuj dele sveta! V Idriji na Notranjskem se koplje živorebro.

Jožef, Jurij, Jernej, Ivan. — Jeru-
za lem je sve to mesto. Jelen ima velike
ro go ve. Jožef po ma ga Jane zu de la ti.
Je nje gov pri ja telj.

Hen rik, Jer nej. — Hr vaš ko je na ša
so sed na de že la. Hče re, bo di te po niž ne!
Hu dob nih o trok se o gi baj te!

Kle ment, Kri sti na, Kon rad. — Kol pa
meji Kranjsko od Hr vaš ke ga. Grin to-
vec je gora med Kranjskim in Koroš-
kim. Kranj je sta ro mesto na Gorenj-
skem.

Se ba sti jan, Šte fa ni ja, Sa va. — Sa va
te če mi mo Šmar ne go re. Gra dec je glav no
me sto Šta jer ske ga. Spo štu j svoje pred-
stoj ni ke! Šiš ka je vas.

L L

l l

Ljubljana, Loka.

Leopold, Leon, Lucija. — Lažniku
nikdo ne verjame. Laž ima kratke noge.
Šiška in Ježica sta vasi blizu Ljubljane.
Leto ima štiri letne čase.

t T

t T

Tomaž, Teresija.

Triglav, Trst, Tržič, Tobija. — Trst
je veliko trgovsko mesto. Trgovci ku-
pujejo in prodajajo blago. Tu je ga blaga
se ne dotikaj! Triglav je najvišja gora
na Kranjskem.

f F

Filip, Frančiška.

Ferdi nand, Fri de rik, Fe liks. — Fi lip
in Flo ri jan sta bra ta. Se stra je Fran či š ka.
Ce sar Fer di nand je bil ja ko do brot liv.
Franc Jo žef so naš ce sar.

p P

Peter, Pavli na.

Pra ga, Po sto ji na, Pri mor je. — Pe ter
in Pa vel sta bi la a po stel ja. Pri Po sto
ji ni na No tranjskem je slo ve ča ja ma.
Pra ga je le po me sto.

r R **r R**

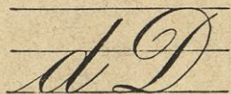
Robert, Roza.

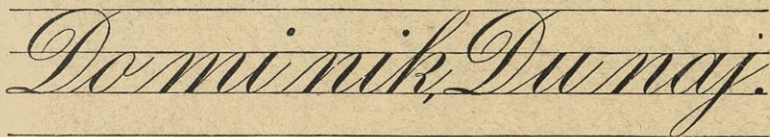
Rim, Ra dov lji ca, Rib ni ca. — Ru dol-
fo vo (No vo Mesto) je mesto. V Ri mu pre-
bi va jo pa pež. Raj je bil lep kraj. Ra na
u ra, zla ta u ra.

b B **b B**

Barbara, Blaz.

Bo go mi la, Bled, Bet le hem. — V Bo-
hi nji iz vi ra Bo hinjska Sa va. Bled je
lep kraj na Go renjskem. Misli ved no na
Bo ga! Boj se gre ha!

Do ro te ja, Du nav, Dra va. — Dra va
in Sa va se ste ka te v Du nav. Du naj je
glav no mesto na šega ce sar stva. Go renj-
sko, Do lenjsko in No tranjsko so de li
Kranj ske de že le.

a A, b B, c C,
 ċ Ć, d D, e E,
 f F, g G, h H,
 i I, j J, k K,
 l L, m M, n N,
 o O, p P, r R,
 s S, ś Ś, t T,
 u U, v V, w W,
 x X, y Y, z Z.

a A,	b B,	c C,
č Č,	d D,	e E,
f F,	g G,	h H,
i I,	j J,	k K,
l L,	m M,	n N,
o O,	p P,	r R,
s S,	š Š,	t T,
u U,	v V,	z Z,
	ž Ž.	

Moška krstna imena.

Andrej, Blaž, Lene,
Dominik, Emil, Flori-
jan, Gregor, Henrik,
Izidor, Jakob, Karol,
Leopold, Matej, Niko-
laj, Oton, Peter, Ru-
dolf, Stanislav, Si-
men, Tomaž, Urban,
Valentin, Zlatoust,
Žiga.

Ženska krstna imena.

Ana, Barbara, Cecilija, Doro-teja, Elizabeta, Frančiška, Gi-zela, Helena, Ida, Julija, Klara, Lucija, Marija, Neža, Olga, Pav-lina, Rozalija, Sabina, Štefa-nija, Terezija, Uršula, Veronika, Zofija.

Priimki.

Ahacelj, Bohorič, Cojz, Čop, Dalmatin, Erjavec, Florijančič, Globočnik, Hladnik, Ipavec, Ja-nežič, Kopitar, Levec, Metelko, Novak, Orožen, Preširen, Ravni-
kar, Slomšek, Toman, Umek, Vodnik, Zalokar, Žemlja.

Vaje v branji.

1.

Kováč je rokodelc. Hiša je poslopje. Kosa je orodje. Kruh je jed. Voda je pijača. Suknja je oblačilo. Črevlji so obuvalo. Klobúk je pokrivalo. — Konj je domača žival. Zajec je gozdna žival. Senica je ptica. — Črešnja je sadno drevó. Smreka je gozdno drevó. Pšenica je žito. Vijolica je cvetica. — Železo je kovína.

Kaj je mesó, šola, kapa, telovnik, vino, škornji, krojáč, jagnje, lisica, lastovica, hruška, lipa, lilija, srebró, prosó, sekira?

2.

Sneg je bel. Tinta je črna. Kri je rdeča. Zlató je rmeno. Lisica je rjava. Nebó je modro. Trava je zelena. Golob je siv. Kaj je še belo? Kaj je še črno, rdeče, rmeno, rjavo, modro, zeleno, sivo?

Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Jabolko je kislo. Pelin je grenák. Mesó je ukusno. Juha je slana.

Cerkev je **velika**. — Hišica je **majhna**. — Drevó je **visoko**. Grm je **nizek**. — Cesta je **široka**. — Steza je **ozka**. — Kosa je **dolga**. — Nož je **kratek**. — Železo je **trdo**. — Kruh je **mehek**. — Led je **mrzel**.

Peč je **gorka**. — Tabla je **voglata**. Krajcar je **okrogel**. — Palica je **ravna**. Veja je **kriva**. — Sekira je **ostra**. Škarje so **skrhane**.

3.

Oče orjó. Mati kuhajo. Sin vozi. Hči plete. Hlapec seka. Dekla pere. — Mlinar melje. Pekár peče. Mesár kolje. Črevljár šiva. Kdo še šiva? Zidár zida. Tesár teše. Mizár obla. Kováč kuje. Ključaničar pili. Tkalec tkè. Barvar barva.

Pes laje. Mačka mijavka. Konj rezgetá (hrže). Krava muka. Osel riga. Ovca bleketá. Koza mekeče. Prašič kruli. Petelin poje. Kokoš kokoče. Gos gogoče. Golob gruli. — Volk tuli. Medved gode. Lev rjove. — Škrjanec žvrgoli. Krokar kroka. Sova vpije. — Žaba regljá. Kača siče. Brenclj brenči.

Škornji škripljejo. Veriga rožljá. Zvon klenka. Mlin ropoče. Potok šumi. Veter vrši. Grom bobni. Struna brni. Orgle bucé. Denár cvenka. Voz drdrá. Led poka.

Nazórni nauk in berila.

A.

Š o l a.

Hodimo v šolo. Učenci smo. V šolski sobi vidimo okna, duri, stene, strop in tla. V sobi stoji peč in veliko klopíj. Vsak učenec sedi na svojem prostoru in gleda gospoda učitelja. Pred ukom molimo ali pojemo. Potem računimo, beremo, pišemo ali rišemo. Pod klopjó ima vsak učenec spravljene šolske priprave: knjigo, tablico, računico, pisalo, gobico, pisanko, držalo in peró. V klopi je tintnik s tinto. Pred klopmi je šolska tabla, računski stroj, miza in stoli. S kredo pišejo gospod učitelj na tablo, z gobo pa brišejo. Na steni visí razpelo in lepa cesarjeva podoba.

Učitelj pripovedujejo, mi pa poslušamo. Potem izprašujejo in mi odgovarjamo. Po uku zopet molimo ali pojemo. Iz šole gremo redno in mirno domóv.

Pred ukom.

O Bog, ki slabim rad pomagaš,
Ozrí se milostno na nas!
Daj nam, da pridno se učimo
In tebi služimo ves čas!

Po uku.

Pomagaj, Bog, da vse nauke
Zvestó si v srci hranimo,
Da vedno se po njih ravnamo
In večno srečni bodemo.

Bodi postréžen.

Nekega dné so otroci dohajali v šolo, pa so bili vsi nekako tihi in žalostni. Učitelj vprašajo: „Kaj vam je, da danes niste nič kaj veseli in se tako žalostno pogledujete?“ Otroci molčé. Potem reče neki deček: „Žalostni smo zavaljo Jakca, ki je zbolel.“

„Ali imate Jakca radi?“ vprašajo učitelj.

„Radi, radi ga imamo!“ odgovoré soglasno otroci.

„Zakaj ga imate tako radi?“ vprašajo dalje učitelj.

„Zato, ker je tako dober in ljubezniv,“ odgovoré otroci.

Neki deček pripoveduje: „Jaz sem jedenkrat knjigo izgubil; Jakec mi jo je poiskal in prinesel.“

Neka deklica pravi: „Šla sem po potu in velik pes je stal tam, bala sem se ga; Jakec me vidi, pride k meni ter grè z menój mimo psa.“

Drug učenec pravi: „Meni je Jakec večkrat pomagal, ako nisem mogel kaj spisati.“

Še drug pripoveduje: „Jaz sem nesel težák jerbas s polja in nisem mogel dalje: Jakec me sreča in mi pomaga nesti jerbas.“

Tako pripovedujejo otroci drug za družim, in učitelj pravi: „Jakec je tedaj res prav postrežljiv in priljuden deček. On rad pomaga vsacemu, komur le more. Molili bomo zanj, da bi kmalu ozdravel.“

Vsi otroci so živo ganjeni in nekateri še celó jokajo. Učitelj molijo, otroci pa za njimi, takó-le: „Ljubi Bog! prisrčno te prosimo, da bi dal kmalu ozdraveti našemu dobremu tovarišu.“

Jakec ozdravi in pride zopet v šolo. Vsi otroci hité k njemu, prijazno ga pozdravljajo in so zeló veseli.

Dobro delaj vsakikrat,
Vsak imel te bode rad!

B.

Človek.

Otrók sem. Vsak otrók je človek. Človek ima dušo in teló.

Duše ne vidimo. Z dušo mislimo in čutimo veselje ali žalost. Z dušo razločujemo, kaj je pravo ali ni pravo. Duša ima um in pamet. Duša je neumrjoča.

Teló vidimo. Teló je umrjoče. Deli telesa so: glava, trup in udje. — Na glavi imam lasé, čelo, očí, nos, usta, brado, senci, lica, ušesa. Nad očmí imam obrvi. Očí zapiram s trepalnicami. Z očmí vidim rmeno solnce, modro nebó, pisane cvetice, zelena polja. Kaj še vidimo? Slepec tega ne vidi. Revež je. — Z ušesi slišim ljudi govoriti in ptičice peti. Kaj še slišimo? Gluhec ne sliši. — Z nosom duham cvetice. Vijolica lepo diši. Kaj še diši? — V ustih imam zobé, jezik in nebó. Z zobmi jém. Z jezikom govorím in ukušam jedí. Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Zelje je kislo. Kaj je še kislo?

Glava tičí na vratu. Trup ima prsi, hrbet in trebuh.

Udje so roke in noge. Roka se giblje v komolcu in rami. Na rokah imam po pet prstov; ti so: palec, kazalec, sredinec, prstanec in mezinec. Na vsakem prstu je noht. — Noga ima stegno, koleno, méčo in piščál, peto in stopalo s petimi prsti.

Na vsem telesu čutim, ali je izba gorka ali mrzla. Kaj še čutimo?

Jaz **vidim**, **slišim**, **duham**, **ukušam** in **čutim** (tipljem). Imam petero čutov: **vid**, **sluh**, **vônj** (duh), **ukus** in **tip**.

Ljubi svoje stariše.

Jožek, Nežica in Francek so sedeli skupaj pred hišo. Pogovarjali so se o očetu in materi. Jožek, starejši brat, pravi: «Včeraj so mi oče dali novo knjižico.» Sestra pravi: «Meni so mati kupili lep robec za god.» Francek pravi: «Zvečer nam bodo mati dali mleka in kruha.» Potem še dalje govoré, kako dobri so jim oče in mati. Jožek tudi pripoveduje o sosedovi deklici, ki so ji mati umrli. Vsi se tiho pogledajo in imajo solzne oči. Francek reče: «Naša mati ne smejo umreti!» Vsi gredó v hišo in nikjer niso takó radi, kakor pri ljubih stariših.

Ti otroci so ljubili očeta in mater.

C.

Jed in pijača.

Zjutraj, opóludne in zvečer jém. Kar jemo, imenujemo **jed**. Vsak človek potrebuje jedí. Največkrat jemo **kruh**. Kruh se dela iz moke; črn je ali bel. O božiči pekó mati potice, o veliki noči koláč in pogačo. Tudi jemo **juho** in **mesó**. Juha je zdrava. Mesó je tečno. Mesó dobivamo

pri mesarji. Mesár kolje vole, krave, teleta, ovce, koze in prašiče. Kakšno mesó imamo? Prašiče k praznikom domá koljemo in delamo **klobase** ter sekamo **slanino**. Lovec strelja srne, jelene, zajce, jerebice. Mesó teh živalij imenujemo **divjačino**. — Z mesom jemo grah, lečo, zelje, repo, solato; te jedi so **zelenjád**. Otroci radi jemo **sadje**, kakor: črešnje, hruške, jabolka, češplje, grozdje, orehe in kostanj.

Pred jedjó in po jedi molimo. Preveč ne smemo jesti, da ne zbolímo. Prevročih ali premrzlih jedil in nezrelega sadja tudi ne jemo, ker je nezdravo.

Kadar sem žejen, pijem. Kar pijem, je **pijača**. Najbolj zdrava pijača je **voda**. Če mi je vroče, ne pijem mrzle vode. **Mleko** je tečna in dobra pijača. Kdaj pijemo **kavo**? Odrasli ljudjé pijó tudi **vino** in **pivo**.

Bodi usmiljen!

Matijček in Milica sta prišla ravno iz šole domóv. V veži vidita starega moža. Bil je slabo oblečen in ves se je tresel mraza.

Siromak ju nagovorí: «Usmilite se me, lačen sem; prosim, dajte mi malo kruha!»

Milica: «Pojdite z nama v hišo, da se malo pogrejete! Danes imamo gorko v hiši.»

Matijček prime siromaka za roko in ga pelje v hišo.

Milica prosi mater: «Ljuba mati! dajte ubožčeku kaj jesti. Prosil je kruha, dajte mu tudi kaj gorkega.»

Matijček pa stopi k očetu in pravi: «Oče! podarite siromaku kako ponošeno obuvalo.»

Siromak je dobil vsega dosti, česar mu je bilo treba. Preden odide, zahvali se, rekoč: «Malokje sem našel tako milosrčnih otrok, kakor sta vidva. Stotero povrni vama Bog, kar sta izprosila za me pri dobrih stariših!»

Stariše je otročja milosrčnost jako ganila.

Revežem pomagaj rad,
Revež tudi tvoj je brat!

Uganke.

Je belo ko sneg, zeleno ko detelja, rdeče ko kri, otrokom diši; kakó se velí?

* * *

Velik sem kot hiša in majhen kot miš, grenek kot žolč in vsi ljudje me radi jedó; kdo sem?

* * *

Če kviško vržeš, je belo, če pade na tla, je rmeno. Kaj je to?

Č.

Obleka.

Kadar zjutraj vstanem, oblečem se. Na životu imam **srajco**. Srajco dela šivilja iz platna. Platno tké tkalec iz preje. Prejo prede predíca iz predíva.

Predivo pa tare teríca iz lanú. Potem oblečem hlače, telovnik in suknjo. To obleko dela krojač iz suknà. Suknò se dela iz volne. — Na noge obujem nogavice in na te škornje ali črevlje. Škornje in črevlje dela črevljár iz usnja. Usnje dela usnjár iz kož. — Na glavi imam klobúk ali kapo, po letu pa slamnik. Klobuke dela klobučár. Po zimi nosimo plašče in kožuhe.

Obleko mi oskrbujejo stariši. Obleka stane mnogo. Zaradi tega jo varujem in pazim, da je ne zamažem in ne raztrgam. Vsako oblačilo je lepo, da le ni raztrgano ali nesnažno. Ob nedeljah in praznikih nosim praznično obleko.

Obleka pokriva in greje teló. Trebuh in noge moram po zimi gorko oblačiti, da ne zbolím. Tudi po snegu in po vodi ne hodim, da mi ne pride mokrota v črevlje.

Naštejte **moška** oblačila!

Katera so **ženska** oblačila?

Golobček.

*Golobček, čedna stvarica!
Vsak ljubi te in rad imá.
Mi bomo tudi, kakor ti,
Prav pridni, čedni vsi!*

*Golobček, krotka stvarica!
Vsak ljubi te in rad ima.
Mi bomo tudi, kakor ti,
Prijazni s vsemi in krotki.*

Poslušaj dober svèt.

Matěj je bil poslušen deček. Igral se je nekega pomladanskega dne z družimi otroci na travniku, ker je bil ravno sneg skopnel. Vsi skačejo sem ter tje, dokler ni bilo vsem zelo vroče. Slečejo tedaj suknjice in se hladé.

Mimo pride star mož in opominja otroke, da naj ne bodo slečeni, da se ne premrazijo in ne zbolé. Svojeglavni otroci se še ne zmenijo za dober svèt starega moža in se igrajo do večera na trati. Samo Matěj hitro uboga, obleče suknjico in gre domòv.

Kmalu potem zbolí več teh otrók ter morajo dolgo bolni ležati. Matěj pa je bil zdrav in vesel, kakor popréj.

Uganka.

Kdo ima iz samih šivank suknjo?

D.

Stanovanje.

Človek potrebuje stanovanja. Če gre dež ali sneg, sem v hiši pod streho. Po zimi se grejem v gorki hiši. Po noči spim v hiši. Hiša je zidana ali lesena. Skozi vrata hodim v vežo, iz veže

skozi **duri** v sobo ali **kuhinjo** in po **stopnicah** v **klet** ali v **prvo nadstropje** in pod **strešje**. **Streha** pokriva hišo. Na strehi je **dimnik**.

V sobi bivamo po dnevi in po noči. **Tla**, **strop**, **stene**, **okna**, **vrata** in **peč** so deli sobe. V sobi je **miza**; pri mizi so **stoli** ali **klopí**. Pri steni stoji **póstelja** in **predalnik** za obleko. Obleka se tudi v **skrinji** hrani. Na steni visi **ura**, **podobe** in **zrcalo**. Mati skrbé, da je soba in vsa **hišna oprava** snažna. V sobi in v vseh hišnih prostorih mora biti zdrav zrak. Zato vsak dan odpiramo okna in vrata.

V kuhinji je **ognjišče**. Na ognjišči kuhajo mati jedí. **Škaf**, **korec**, **lonec**, **ponev**, **skleda**, **kuhalnica**, **burklje**, **sklednik** in **žličnják** so **kuhinjsko orodje**. Kuhane jedi nosijo mati na mizo. Miza je pogrnena s **prtom**. Na prtu so **krožniki**, **žlice**, **vilice** in **noži**.

Hišo zidajo **zidárji**. Streho stavijo **tesárji**. **Mizár** izdeluje hišno opravo. **Ključaničar** obkuje okna in vrata. **Steklár** reže šipe in jih vdelduje v okna.

Petelinov klic.

Kikiriki!

*Brš otroci ustanite,
Se umite in molite;
Ta, ki dolgo spi,
Pač nič vreden ni,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*Knjige brš v roké vsemite,
Marno, pridno se učite;
Kdor se mlad uči,
Kruha dost' dobi,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*V šolo le hodite radi,
Dokler ste še čvrsti, mladi;
Kdor rad poleži,
Šolo samudi,
Kikiriki!*

Uganke.

Šviga, švaga čez dva praga. Kaj je to?

* * *

Kdo svojo hišo vedno s seboj nosi?

* * *

Luknjica pri luknjici, pa vendar vodo drži. Kaj je to?

E.

Družina in človeška doba.

Veseli god.

Nekega popółudne vprašajo gospod učitelj Matijčka: «Kaj si danes tako vesel?» Matijček odgovorí: «Naš ded (stari oče) obhajajo danes svoj god. Jaz, moj **brat** Lovro in **sestrica** Milica veselili smo se že davno tega dné. Zjutraj smo na vse zgodaj vstali in se praznično oblekli. **Oče** in **mati** so nas naučili prav lepih voščil. Prišli so tudi **strijc** in **teta** in so s seboj pripeljali mojega odraslega **bratranca** Jožeta in **sestričino** Ano. Ko je bila vsa **družina** zbrana, šli smo s **sorodniki** vred dedu voščit. Jaz in Lovro sva bila prva. **Babica** pa so nesli malo Milico. Jaz in bratec stopiva pred deda in vsak pové svoje voščilo. Jaz sem voščil:

Zdrave, srečne Vas ohrani
 Večni Oče in Gospod!
 Vseh naj Vas nadlóg obrani
 In naj spremlja Vas povsód!
 To otrók Vam vošči vdani
 Danes za veseli god.

Moj manjši bratec Lovro pa

Naj Bog s srečo Vas obsuje,
Zdravje, mir Vam podeli,
Vse, kar srce pošeljuje,
Naj Vam dá v obilnosti.

Mala Milica jim je podala lep šopek cvetíc. Potem so voščili moji ljubi stariši in sorodniki.

Ko so naš stari oče videli, da jih imamo **vnuki**, **stariši** in sorodniki tako radi, bili so tako veseli, da so veselja jokali. Opóludne so ostali tudi sorodniki pri kosilu. Vsi smo bili prav veseli.»

Učitelj na to rekó: «Prav lepo ste storili in pokazali, da ste svojemu dedu hvaležni in da jih spoštujete. Ded in babica sta **starčka**. Vsacega starega človeka moramo spoštovati. Tvoj oče in strijc še nista tako stara; sta **možá**. Mati in teta pa sta **ženi**. Odrasli bratranec Jože je **mladenič** in sestričina Ana je **devica**. Ti in tvoj bratec Lovro sta **dečka**; Milica je pa **deklica**.

Otroci! spoštujte in ubogajte vsacega odraslega in izkušenega človeka, posebno pa svoje stariše. Dajó vam vse, česar potrebujete: jed, obleko in stanovanje. Kdor néma očeta in matere je **sirota**.»

Uganka.

Kdo hodi zjutraj po štirih, opóludne po dveh in zvečer po treh?

F.

C e r k e v.

Nedelja.

Francek pripoveduje v šoli: «Včeraj je bila nedelja. Ko smo vstali, rekli so oče: Danes ne bomo delali; počivali bomo, ker je Gospodov dan. Mati so nam dali vsem praznično obleko. Zvonovi so zapeli, in šli smo s stariši v cerkev. **Cerkev** je najlepše poslopje v vasi. Od daleč se že vidi **zvoník**, na katerem je **cerkvena ura**. Vrh zvonika je **križ**. Pokazali so nam oče tudi **strelovod** na zvoniku. Skozi **line** se vidijo **zvonovi**. V cerkev smo šli skozi **vélika vrata**. Nad vrati je naslikano **Božje okó**. Pri vratih je **kropilnik** z blagoslovljeno **vodó**. Na jedni strani je **krstni kamen**. Oče so me peljali po sredi cerkve pred **véliki oltar**. V oltarji je velika svetnikova **podoba**. Na oltarji je **cerkvenik** prižgal **sveče**, katere so v lepih, visokih **svetilnikih**. **Duhovnik** pridejo iz **žagrada** v lepem **mašnem oblačilu**. V rokah nesó **kelih**. Maša se **prične**. Zadaž na **vzvišenem koru** zabučé **orgle** in **pevci** zapojó. Vse ljudstvo je molilo in nikdo se ni oziral po cerkvi. Duhovnik so šli tudi na **prižnico** in so nam

veliko lepega povedali o preljubem Bogu. Konec maše so odprli **tabernakelj** in so iz njega vzeli zlato **monštranco**, s katero so nam dali blagoslov. Iz cerkve gredé so nam pokazali oče na **pokopališči spominek** naših pradedov.

Doma so me oče pohvalili, da sem se v cerkvi lepo vedel. Popóldne smo šli h **krščanskemu nauku** in **litanijam**.»

Gospod učitelj pravijo na to: «Cerkev je hiša Božja. Kadar ste v cerkvi, govorite z Bogom. Hodite radi v cerkev!»

Zvonček.

1.

Ob zori zvonček poje:
Bim bom bim bom bim bom,
Molitve molim svoje,
Na delo hitel bom.

2.

Ob osmih v cerkev vabi:
Bim bom bim bom bim bom,
Opóldne pa ne zabi
Vabiti me na dom.

3.

Zvoni „Marijo zdravo“
Bim bom bim bom bim bom,
Zdaj trud in delo mine,
Spočil se jaz tud' bom.

4.

Preglasno poje časi:
Bim bom bim bom bim bom,
Vesetje se nam glasi,
Tud' jaz vesel naj bom.

5.

Le kadar mrtvim klenka:
Bim bom bim bom bim bom,
Takrat je pesem grenka,
Pa kliče v večni dom.

Bog vse vidi.

«Oče, kaj pa pomeni okó na cerkvenih vratih?» vpraša sin očeta iz cerkve gredé. «To kaže, da Bog vse vidi in vse vé,» pravijo oče. «On nas gleda domà in v cerkvi, po noči in po dnevi, v temi in na svitem. V zemljo, v globoko jamo vidi Božje okó. Tudi v postelji, kjer ležiš, ne moreš se skriti Bogú. Bog vse vidi. Bog nam je dal dušo in teló, torej nam vidi v srcé. On vé, kaj mislimo in želimo. Bog vse vé.»

Tako lepó so oče učili sina. Sin si pa to tudi dobro zapomni in nikoli ne pozabi, da Bog vse vidi in vse vé.

Bog vse vidi in vse vé,
Hrani čisto mu srcé!

Uganka.

Kdo pride prvi v cerkev?

G.

V a s.

Kraj, kjer je več hiš skupaj, imenujemo **vas**. V vasi prebivajo večjidel **kmetje** ali poljedelci; oni obdelujejo polje in redé živino. **Hiše** so zidane ali lesene. Pri vsaki hiši je še **hlev** za domače živali in **skedènj**. Zraven hleva je **svinják** in

gnojišče. Poslopja so pokrita s slamo, deskami ali opeko. Skozi vas je **cesta.** Hiše stojé v dveh vrstah ob cesti. Pri hišah so majhne **zagrade** za zelenjád in **sadni vrtni.** Sredi vasí stojí **cerkev** in pred cerkvijo košata lipa. Blizo cerkve je zidana **šola.** Skozi vas teče tudi mali **potok.** Pri potoku je **mlín,** v katerem nam mlinar melje žito.

Okoli vasí so **polja** in **travniki.** Še dalje proč pa so **gozdi, griči** in **goré.**

Kako se imenuje vas, v kateri stojí hiša tvojih starišev? Imenuj sosedne vasí!

Kmet.

*Pred vrtom z drevjem zasajenim preljubó hišico imam,
obdana s poljem je rmenim, za dom gosposki je ne dam.*

*Na vrtu z drevjem zasajenem prežlahtno sadje mi zori,
na bližnjem polji pa rmenem se zlato klasje mi bliščí.*

*Zeleni travniki dajejo mi klajo za živinico, vinogradi
mi pa nesejo prav sladko vinsko kapljico.*

*O zgodnji záriji grem na delo, pozdravljajo me vse
stvari, tu delam pridno in veselo, če tudi čelo se poti.*

*Če v gozdu sem, če sem na polji, če orjem, sejem, če
kosím, mi delo vsako je po volji, hvaležno Stvarnika
častím.*

Uljudni dečki.

Popotnik gre skozi vas. Več otrok se igra na potu. Ko tujec bliže pride, umaknejo se otroci na desno in levo, odkrijejo se in prijazno rekó: „Dober večér!“ „Bog daj,“ pravi popotnik in grè dalje. Kar se obrne in upraša: „Kateri pot držít v mesto?“ Otroci odgovoré glasno: „Desni pot!“ Jeden pa še gré za popotnikom in ga spremi do vrh hribca, kjer mu natanko pokaže pravi pot v mesto.

Ti otroci so bili uljudni.

H.

M e s t o.

Semèn.

Lenčika je večkrat mater prosila, da bi jo jedenkrat vzeli s seboj v mesto. V bližnjem mestu je bil semèn. Ker je bila pridna, storili so ji mati to veselje. Zjutraj zgodaj so naložili poln jerbas sadja in nekoliko masla ter so ga šli z Lenčiko po veliki cesti v mesto prodajat. Proti večeru prideta domóv, in Lenčika pripoveduje bratcu:

«V mestu je veliko veliko hiš. Vse hiše stojé v dolgih vrstah. Visoke so in lepo zidane. Med vrstami so široke in gladke ceste in ulice. Po

cestah so drdrali vozovi in lepe kočije; nikoli še nisem videla takih. Tudi več **cerkvá** sem videla v mestu. Na širokem prostoru, ki se **trg** imenuje, bila je velika množica kmetskih ljudi. Prodajali so živino, mesó, žito, mrvo, zelenjád, mleko, maslo in še veliko družih pridelkov. Tam sva tudi z materjo prodajali sadje in maslo. **Rokodelci**, kakor: mizárji, kolárji, kováči, ključáničarji, vožárji, usnjárji, in drugi so imeli svoje izdelke na trgu. Videla sem tu veliko gospóde. Mati so rekli, da so to **uradniki** in drugi bogati **meščanje** in njihove **gospé**. V hišah na trgu je veliko **prodajalnic**, kjer **trgovci** prodajajo blagó za obleko. V drugih zopet prodajajo kavo, sladkór, riž, fige in drugo blagó za živež. Opóludne so me mati peljali v **gostilno**, kjer sva dobili dobre juhe. Ko prideva iz gostilne, zaslišim močno ropotanje. Mati pravijo: «Boben poje, **vojaki** gredó!» Po trgu pride mnogo vojakov. Vsi so bili jednako oblečeni in puške so imeli na rami. Pred njimi so šli častniki in so jih peljali v **vojašnico**. Šla sem z materjo tudi v **lekárno**. Tam jim je **lekárnik** prodal zdravilo, katero jim je ukazal **zdravnik** kupiti za našega bolnega hlapca. Iz

mesta gredé sva šli mimo velike **bólnice** in skozi **drevoréd** proti domu. Jako lepó je v mestu.

Ljubi bratec, prosi očeta, da te tudi vzamejo v mesto s sebój!»

Bratec teče k očetu in prosi: «Oče! ali bom šel jedenkrat z vami v mesto?» Oče rekó: «Če se boš rad učil, peljal boš z menój našo kravo Lisko v mesto na semèn prodajat.»

I.

Domače živali.

Živali, katere doma redimo, so **domače živali**. Konj, osel, govedo (krava, vol, tele), **ovca**, **koza**, **prašič**, **pes** in **mačka** so štirinogate domače živali.

Kokóš, **petelin**, **purán**, **golób**, **gos**, **raca** in **pav** so domače ptice.

Konj vleče voz in nosi jezdeca. Osel nosi tovor. Krava in koza nam dajeta sladko mleko. Vol vlačí plug. Ovca nam daje mesó in volno, prašič pa slanino in mesó za klobase. Pes varuje hišo. Mačka loví miši.

Kokóš nese jajca. Petelin nas kliče rano na delo. Vse domače ptice nam koristijo z mesom in perjem.

Mlado jagnje.

Mlado jagnje, lepo belo, grè za materjo veselo; skače, s parkeljci drobní in po trati se vrtí.

Mati pravi: „Ne, ne skakaj, tam po bregu se ne takaj; lahko kam se zaletíš, šibko nóžico zdrobiš!“

Jagnje matere ne sluša, rajše samo si poskuša, se prekucne v jámico in si zlomi nóžico.

Jagnje nóžico zlomilo, glásno klicalo in vpilo:

„Oj otroci, vlogajte

Svoje skrbne matere!“

J.

V r t.

Lizika prinese v šolo lep šopek pomladanskih cvetic. Učitelj jo vprašajo: «Kje si dobila te zale cvetice?»

Lizika: «Mati so mi jih davi natrgali na našem vrtu. **Vrt** imamo za hišo. Na jednom konci vrta so **gredice**, kamor mati spomladi, ko sneg skopní, naséjejo: **zelje**, **solato**, **peteršílj**, **česen**, **čebulo**, **fižol**, **peso**, **repo**, **grah**, **redkev**, **kumare**, **korenje** in drugo **zelenjád**. Jedna gredica je tudi moja. Tam imam: **lilije**, **potonike**, **nageljne**, **rožmarin**, **rdeče rože**, **modre vijolice**, **tulipane** in druge **cvetice**. Zraven moje gredice je gredica mojega starejšega brata. Tam mu rastó mlada drevesca. Med gredicami so **stezè**. Sredi vrta je **vodnják**, da prilivamo o suši rastlinam. Ded imajo tudi **čebelnják** na vrtu.

Večji del vrta pa je nasajen s **sadnim drevjem**. Tam rastó: **črešnje**, **češplje**, **slive**, **jablane** in **hruške**. Ob plotu raste **grózdjiče** in **vínska trta**. Oče trebijo vsako pomlad sadno drevje in pokončajo škodljive gosenice. Tudi veliko ptičic

nam prepeva na vrtu in uničuje po drevji škodljive mrčese.»

Učitelj: «Kako pa privabite koristne ptičice, da jih imate toliko na vrtu?»

Lizika: «Po zimi, ko je vse s snegom pokrito, natresemo jim za hišo zrnja, da ne poginejo lakote; zato vse leto ostanejo pri nas.»

Učitelj: «Prav je tako! Delajte tako, kakor pridna Lizika, in imeli boste po vrtilih veliko ptičic in obilno sadja.»

Odkritosrčni Ivan.

Mati sedé z Ivanom o mraku v hiši. Oče pridejo z vrta v hišo.

Oče: «Kaj sem videl na vrtu! Mlada drevesca mi je nekdo oškodoval.»

Mati: «Kdo je li to storil?»

Oče: «Ivan, ali si ti koga videl na vrtu?»

Ivan: «Oh, ljubi oče! Jaz sem bil na vrtu in sem to škodo naredil. Odpustite mi, saj nikoli več ne bom kaj takega storil!»

Oče: «Bodi za sedaj, ker si odkritosrčno povedal, da si ti to storil!»

**Odkritosrčno dolg spoznaj,
Nikoli nič se ne zlagaj.**

Ptica in deček.

1.

**Kdo te ptiček mali
Peti je učil,
Kje si tako lepe
Pesmice dobil?**

2.

**„Kdo učil me petja
Rad bi deček znal?
Male moje pesmi
Mi je stvarnik dal.“**

3.

**Kje li ta stanuje,
Da poiščem ga,
Da enakih pesmi
Tudi meni da?**

4.

**„V dobrem srcu biva,
Ljubi deček ti,
Dobremu otroku
Pesmi podeli.“**

Uganke.

Katera glava nima lic?

* * *

Koliko grahov grè v jeden lonec?

* * *

Kdaj kmet repo seje?

K.

Polje in travnik.

Okoli vasíj, trgov in mest so lepa polja in zeleni travniki. Na polji so njive. Kmet orje njivo s plugom. Na njivo seje pšenico, rž, ječmen, prosó, ajdo, oves in lan. Tudi sadí krompír in koruzo. Posejano njivo povlači z brano. Iz semena vzraste lepo **žito**. Plevice je oplevejo. Po letu žito dozorí. **Ženjice** je požanjejo s srpi

in zvežejo v **snope**. Hlapci naložé snopovje na vozove in je zvozijo v **kozolec**. Suho snopovje **mlatiči** omlatijo v skednji s **cepi**. Zrnje očistijo **slame** in **plev** in je znosijo v **žitnico**. Žito zmelje mlinar v **moko** in **otróbe**.

Po travnikih raste **trava**. **Kosci** jo pokosé s **koso**. **Grabljevke** jo pograbijo z **grabljami**. **Senó** in **otavo** naložé z **vilami** na vozove in je zvozijo na hlev. Po polji in travnikih raste veliko cvetic. Imenújte nekatere!

Tudi živali, kakor: **zajec**, **krt**, **miš**, **jež**, — **škrjanec**, **senica**, **krokar**, **gaščerica**, **belouška**, **žabe**, **metulji** in veliko drugih živí po polji in travnikih.

Katera orodja potrebuje kmet na polji?

Cveticе.

Mihec se ustavi pred rožnim grmom in reče svojim sestricam: «Pač je roža najlepša cvetica!» Marica zavrne: «Saj je lilija ravno tako lepa, kakor roža. Meni obe najbolj dopadata.» Anica pa reče: «Kaj še? vijolice so najlepše! Ali jih nismo spomladi najrajše trgali?»

*Mati, ki so ta razgovor poslušali, rekó: «Vse tri cvetice, o katerih se pogovarjate, so lepe podobe treh prav lepih čednostij. Modra vijolica je podoba **ponižnosti**; bela lilija*

je podoba nedolžnosti in rdeča roža vas spominja dobrote srcá, ter vam pravi: Srce vaše naj gori v ljubezni do predobrega nebeškega Očeta.»

*Ponižnost, nedolžnost, dobrotá srcá
Med vsemi bogastvi še največ veljá.*

Ženjica.

1.) Pšenica je zrela in klasje polnó, jaz srp bom vihtela z veselo rokó.

2.) In venkaj na polje pred dnevom hitím in dobre sem volje, ko žet' se učím.

3.) Ko srp moj zapoje, mi reže ko strup in pesmica moja oživlja mi up.

4.) Pod srpom podira se klasje težkó, zastónj se upira in maje z glavó.

5.) Ženjica sem pridna, za klasje skrbím, in ko je požeto, Boga počastím.

Uganka.

Štirje se po vasi gonijo, pa drug družega ne vjame; kdo so ti?

L.

G o z d.

Če gremo črez polje in travnike, pridemo v gozd. Tu so drugačna drevesa, kakor na vrtu. To drevje néma sadja. **Gozdna drevesa** so: smreka, jelka in bor. Namesto listja imajo igle. Bukev, hrast, lipa, topol in breza pa so listnata drevesa. **Drvár** naseka iz tega drevja

drva za kurjavo. **Ogljár** dela kôpe in žge **ogljje**. **Tesár** teše **bruna** za ostrešje in **žagar** žaga **deske**. V gozdu raste tudi **brinje**, **malínjak**, **leska** in drugo **grmovje**. Na solnčnih krajih so črne in rdeče jagode in druge rastline.

Veverica je **gozdna žival**. Še veliko družih živalij živi po gozdih, kakor: **srna**, **lisica**, **jazbec**, **medved** in **volk**. **Ščinkovec**, **strnád**, **kos**, **penica**, **lišček** in **kukavica** oživljajo gozd s svojim petjem. Svoja gnezda imajo v grmovji in po drevji. Gnezd ne smem podirati. **Sova** hodi po noči na lov in vpije: uhu! Iz gozda hodi tudi **jastreb** kuretnino krast. Po skalnatih robovih greje se **gaščerica** in strupeni **gad**.

Hvaležna Ančika.

Ančika sedi neki poletni dan pred hišnimi durmi in misli na svoje ljube stariše. Premišljuje, kaj so ji že vse dali in ji še dajejo: živež, obleko in dokaj družih reči. Tudi se spominja, kako so ji prijazni in jo imajo radi, če je pridna in jih rada uboga. Misli si: »Stariši mi dajó vsak dan toliko dobrega; kaj bi jim li jaz dati mogla?« Spomni se, da je videla pod bližnjim hribcem pred dvema dnevom na pol zrele jagode. K materi gre v hišo in pravi: »Ljuba mati, prosim, pustite me tje-le pod hrib; grem nekaj iskat,

kmalu se vrnem.» Mati ji dovolijo. Ančika gre pod hrib in natrga dva lepa šopka jagod, ter gre veselo domov.

Oče in mati sta ravno pred hišo, ko Ančika pride izpod hriba. K njima stopi in pravi: «Oče, mati! nekaj sem vama prinesla!» in dá jima vsakemu šopek rdečih jagod.

Ančika je bila svojim starišem hvaležna. Hvaležno srcé je ljubo Bogu in ljudem.

Ptica.

1.

*Oj deček hudobni!
Zakáj me loviš,
Ter v kletko me tesno
Zapreti želiš?*

2.

*Če perje in petje
Ti moje je všeč,
Na prostem me pusti,
Ne lovi me več!*

3.

*Na prostem mi perje
Lepo je svitló
In petje mileje
Ko v kletki bi b'lo.*

4.

*Ti tudi na prostem
Najbolj si vesel,
Zaprt pa bi v ječi
Gotovo ne pel.*

5.

*Če sebi le dobro
In srečo želiš,
Glej, drugim da tudi
Le dobro storiš!*

Uganka.

*Spomladi dišim, po letu hladim, jeseni redim, po zimi gorim.
Kaj je to?*

*M.***V o d a.**

Voda je tekoča. Izvira v studencih, teče v potokih in rekah čez travnike, gozde, vasi in mesta. Stojéča voda je v ribniku, jezeru in v vélikem morji. Reke se stekajo v morje. V vaséh in mestih so čez potoke in reke brvi in mostovi. Kjer ni vode, izkopljejo vodnjáke. Pri vodi je mlin in žaga. Nad mlinom je jez. Jez obrača vodo na kolesa, da more mlinar mletí. Voda goni tudi fužine. Na potoku pere perica perilo in usnjár izmiva kože. Ribíč loví v vodi s trnkóm ali mrežo ribe in rake. Po vodi plavajo gosí in race. V lužah in ribnikih ragljajo žabe. Po vodi se vozimo s čolnom. Po morji vozijo mornarji blagó in ljudi v ladijah in parobrodih v daljne kraje. Po zimi voda zmrzne, naredí se led.

Voda je potrebna ljudém, živalim in rastlinam. Vodo pijemo. Z vodó se umivamo. Vodo potrebujemo pri kuhi. Po letu se kopljemo v vodi. Kadar nastane požár, gasimo ogenj z vodó.

Če mi je vroče, ne smem piti mrzle vode. Katere potoke, reke in jezera poznate?

Mlin.

- 1.) Ropoče mlin v dołu nad bistro vodó: klip, klop!
Da daleč okoli se sliši koló: klip, klop!
In v mlinu pa noč in dan mlinar budi
In z belo nas moko on vse preskrbí.
- 2.) Kolesa vrté se in kamne ženó: klip, klop!
Pšenico da zmeljejo v moko drobnó: klip, klop!
Kaj mati potem pa iz moke storé,
Zapomni si dete in dobro to vé.
- 3.) Če mnogo jeseni da zrna poljé: klip, klop!
Vesela potem se kolesa vrté: klip, klop!
Če polje nebeški Bog blagoslovi,
Se sile in lakote bati nam ni.

Bučelica in golobček.

Bučelica pade v vodico. Golobček to vidi. Hitro odtrga s kljunom peresce od vejice in je spustí v vodico. Bučelica srečno doseže peresce in priplava ž njim iz vodice. Golobček zopet sede na drevó. Mimo pride lovec in ugleda golobčka na drevesu. Hitro vzame puško z rame, pomeri in hoče vstreliti. Bučelica pa pribrenči in piči lovca v roko. Lovcu roka omahne, puška počí v stran in golobček zletí vesel z drevesa.

Otroci! ta drobna živalica naj vas uči hvaležnosti do svojih dobrotnikov!

Uganka.

Bratec na bratci stoji,
Zobljeta zrna jedí.
Jeden jih mane,
Drug' se ne gane.

Zemlja in zrak.

Na **zemlji** vidimo vrte, polja, travnike in gozde. Zemlja je ravna ali gorata, torej vidimo **ravnine**, **hribe**, **goré** in **doline**. Po dolinah tekó potoki in reke.

Ljudje prebivajo po vaséh, trgih in mestih. Od vasíj do vasíj so pota in ceste. **Živali** živé pri hišah, na polji in v gozdu, plavajo po vodi in letajo po zraku.

Kjer je rodovitna prst, je veliko **rastlín**. Iz zemlje kopljejo rudárji premog in različne **rude**. Iz rud se dobiva **železo**, **svinec**, **živo srebró**, **baker** in druge **kovine**. **Kamenje** in **apno** rabi **zidár**. Kaj dela zidár? Iz ilovice dela **opekar** **opeko** in **lončár** lonce in **sklede**. Čemú nam je opeka?

Povsod na zemlji je **zrak**. Zraka ne vidimo ali čutimo ga, kadar je **veter**. Zrak dihamo. Brez zraka bi ne mogli živeti. V zraku vidimo **meglo** in **oblake**. Iz oblakov Bog pošilja **dež**. Dež oživlja rastline. Ob hudi uri šviga **blisk** in bobní **grom**. Potem se vlije **plôha**. Včasih pa

pada celó toča in uniči žito na polji. Po zimi gre **sneg** in pokrije vso zemljo.

Na modrem **nebu** vidimo po dnevi svitlo **solnce**. Solnce razsvetljuje in ogreva zemljo. Po noči nam sveti blede **luna** ali **mesec** in brezštevila množica **zvezd**. Kako lepa je vsa **priroda**.

Snežec.

Snežec beli vse pobéli
Čez dolino in goró,
Čista njega je belína,
Še čistejša kot srebró.

Kakor snežec čisto beli
Vsi bodimo zmiraj mi,
V djanji in na duši celi
Polni lepih čednosti.

Uganki.

O grdem vremenu se sprehajam, o lepem v kotu ležim.

* * *

Če prideneš, manjše je; če odvzameš, večje je. Kaj je to?

Kje je ljubi Bog doma?

Tomáz: «Kje biva ljubi Bog, o katerem ste mi že toliko pripovedovali?»

Mati: «Ljubi Bog biva v nebesih, pa je tudi pri nas na zemlji. On nas ima vse rad in vsi smo njegovi otroci.»

Tomáz: «Ali sem tudi jaz njegov otròk?»

Mati: «Tudi ti si njegov otròk; on ima tudi tebe rad.»

Tomáz: «Ali moremo videti Boga?»

Mati: «Bogá ne moremo videti. On je duh in je neviden.»

Tomáš: «Ali Bog vé, kaj se godí na svetu?»

Mati: «Bog vse vé, tudi to, kar misliš.»

Tomáš: «Ali Bogá veselí, če se jaz pridno učím?»

Mati: «To ga jako veselí.»

Tomáš: «Ali je Bogú všeč, če vas in očeta rad ubogam?»

Mati: «Všeč mu je, všeč; to je tudi zapovedal.»

Tomáš: «Mati, jaz vas bom vedno rad ubogal in tudi očeta, da me bo Bog rad imél.»

Mati: «Vselej delaj tako, ljubi sinek, in sam boš vesel in oče, jaz in ljubi Bog bomo imeli veselje s teboj.»

O.

Č a s.

Kadar solnce vzhaja, **jutro** je. Zjutraj zgo-daj vstanem, oblečem se, umijem, počešem in molim jutranjo molitev. Mati mi dajo zajutrek. **Ura** na steni kaže, kdaj je čas iti v šolo. Kadar solnce stoji najviše, je **póludne**. Ura bije dvanajst in zvoní póludne. Popóludne gre solnce vedno niže in zahaja **zvečer** za goré. Mračí se in na-stane **noč**. **Zvečer** večerjam, molim večerno mo-litev in grem spat. Kadar kaže po noči ura dva-najst, je **polunoči**.

Dan ima štiriindvajset ur. Sedem dnij je jeden **teden**. Dnevi tedna so: **nedelja, ponedeljek, vtorek, sreda, četrtek, petek in sobota**.

Štirje tedni so **mesece**. Dvanajst mesecev je **leto**. Meseci so: **prosinec** (januar), **svečan** (februar), **sušec** (marc), **mali traven** (april), **vélíki traven** (maj), **rožnik** (ržni cvet, junij), **mali srpan** (julij), **vélíki srpan** (avgust), **kimo-vec** (september), **vinotok** (oktober), **listopad** (november), **gruden** (december).

Leto ima štiri letne čase: **pomlad, poletje, jesen in zimo**.

Uganka.

Katera ura nema kolés?

Lahko noč!

Lahko noč! Daj nam Bog svojo pomoč!

Ker smo delo dokončali, da bi tudi sladko spali.

Trud in delo je zdaj proč, lahko noč!

Letni časi

Prvi letni čas je **pomlad**. Solnce sije gorko z vedrega neba. Polje zelení, drevje cvetè, gozdi in travniki dobivajo zeleno obleko. Po tratah cvetó pisane cvetice, po logih pojó drobne ptice, po vodi švigajo gibčne ribe. Vsaka stvar se veseli krasne pomladi. Tudi otroci skačejo po vrtu in trgajo lepe cvetice.

Drugi letni čas je **poletje**. Po letu zorí žito na polji, sadje po vrtih; poletje daje starim in mladim rdeče črešnje, rмене slive, sladke hruške in drugo sadje.

Tretji letni čas je **jesen**. Jeseni se veselí kmet in gospód. Kmetje so veseli rmenega žita; otrokom je všeč sladko grozdje in drugo sadje. Jesen napolni kmetom skednje in shrambe.

Četrty letni čas je **zima**. Po zimi počiva priroda. Zemlja dobí belo odejo, sneg pokrije hribe in doline. Mrzel veter piše, in po oknih rastejo ledene cvetice. Kmet počiva v topli izbi in veselí pričakuje ljube pomladi.

Uganka.

Hrast ima dvanajst vej; na vsaki veji so štiri gnezda; v vsakem gnezdu je po sedem mladih ptičev, in vsakemu ptiču je drugače imé. Kaj je to?

* * *

1.) Jablane, hruške in druge cepé cepi v mladosti za stare zobé!

2.) Bolj ko bo pridna po zimi predíca, delj bo rožljala pod palcem petica.

3.) Priroda jeseni pretrudna zaspi, zato se spomladi vesela zbudi.

P.

Šolske postave.

1.) Hôdi v šolo rédno, mirno in o pravem času!

2.) Bodi čedno in spodobno oblečen!

3.) Nôsi s sebój samo potrebne reči in priprave!

4.) Vse svoje prednike in učitelje uljudno pozdravljalj, spoštúj jih in bodi jim pokoren!

5.) V šoli hôdi tiho in mirno na odkazani prostor in ne poškodúj ničesar!

- 6.) Pri uku glej na učitelja in na delo; bodi pazen;
govóri samo, kadar si vprašan in vselej lepoglasno in pravilno!
- 7.) Govóri resnico, bodi poštèn, miroljuben in postrežen!
- 8.) Hôdi mirno iz šole in nikjer ne razgrajaj!
- 9.) Svoje naloge izdelúj pridno in o pravem času!
- 10.) Čislaj božja dela v prirodi in ne trpinči nikoli nobene
živali!

Cesarska pesem.

*Bog ohrani, Bog obvari
Nam cesarja, Austrijo!
Modro da nam gospodari
S svete vere pomočjo!
Branimo mu krono dedno
Zoper vse souražnike:
S Habsburškim bo tronom vedno
Sreča trdna Austrije!*

*Za dolžnost in za pravico
Vsak pošteno, zvesto stoj!
Če bo treba, pa desnico
S srčnim upom dvigni v boj!
Naša vojska iz viharja
Prišla še brez slave ni: —
Vse za dom in za cesarja,
Za cesarja blago, kri!*

*In s cesarjem zaročnica
Jedne misli in krvi,
Vlada milo cesarica
Polna dušne žlahtnosti.*

Kar se more v srečo šteti,
Večni Bog naj podeli:
Franc Jožefu, Lizabeti,
Celi hiši Habsburški!

Voščilo.

Premili stariši!

Dobri Bog naj Vam povrne vse dobrote,
katere ste mi doslej izkazali. Povrne naj
Vam jik & brezskrbnim življenjem, veseljem,
zadovoljnostjo, zdravjem in srečo. Obljubujem
Vam trdno, da Vam nikdar ne bodem delal
težav in skrbi; temveč, da bodem čez dalje
boljši; ter Vam bodem pokazal, kako odkrito-
srčno Vas ljubi in spoštuje

Vaš

hvaležen sin
J. J.

V Ljubljani, 19. marca 1890.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000375692

